מדינת ישראל על סף משטר סמכותני מלא:
המהלכים לעבר מהפיכה משטרית

- ההסכמים הקואליציוניים שנחתמו בין הליכוד לבין סיעות הקואליציה האחרות, בעקבות תוצאות הבחירות בנובמבר 2022 וכן הצהרות השרים בממשלת נתניהו החדשה, חושפים שכוונתה של הממשלה אינה לשנות את כללי המשחק הנהוגים, **אלא לבטל לחלוטין את כללי המשחק ולהקים משטר סמכותני מלא, שבראשו יעמוד שליט יחיד לכל ימי חייו ומפלגת שלטון אחת עם מפלגות לוויין בניהולה**.

- בחודש יולי 2022 מכון זולת פרסם את הדוח **דמוקרטיה לכאורה: מצב המשטר בישראל**,[1] שהתריע על התהליכים הסמכותניים שהואצו מאז הקמת הממשלה החדשה של נתניהו. הדוח תיאר את מאפייניו של המשטר במדינת ישראל והראה כי **משטר זה, מאז הקמת המדינה, מתאים למודל של משטר היברידי אשר משלב רכיבים דמוקרטיים וסמכותניים**, באיכות וכמות משתנים. בתקופות שונות המשטר נטה לאחד מן הקצוות – הדמוקרטי או הסמכותני. ככל שהמשטר נוטה יותר לכיוון הסמכותני, כך גוברת נטייתו להפר זכויות אדם ואזרח. מנגנוני ההגנה על זכויות האדם ותפקודם הם מדד מרכזי לרמת הדמוקרטיות של מדינה.

- כדי לבצר את שלטונו ואת שלטון מפלגת הליכוד, **מאז כהונתו השנייה כראש ממשלה ניצל בנימין נתניהו רכיבים סמכותניים קיימים**, וצעד בעקבותיהם של קודמיו בתפקיד. נוסף על כך, הוא הוביל מהלכים חקיקתיים וציבוריים קיצוניים ששינו את כללי המשחק במדינת ישראל.

- עתה, ביטול כללי המשחק באמצעות תיקוני חקיקה **נועדו לנסות להפוך את המצב הסמכותני המלא לבלתי הפיך.** אכן, במדינות דמוקרטיות אחרות כגון פולין והונגריה, שינויי חקיקה הדומים לאלה שממשלת נתניהו מובילה בישראל **הפכו את המצב הסמכותני ליציב וקשה מאוד לשינוי**.

- מאז ומתמיד במדינת ישראל זכויות של נשים, להט"ק ומיעוטים דתיים ולאומיים היו "שק חבטות" של הממשלות ונתונות ל"סחר מכר" פוליטי בין סיעות הקואליציה והאופוזיציה, אך **מעבר למשטר סמכותני מלא תביא לשלילה רוחבית של זכויות אדם ואזרח ולשלילת כל אפשרות להגנה על המיעוטים**. כך למשל, שרים בממשלת נתניהו כבר הודיעו על הכוונה לבטל את איסור האפליה במתן שירותים מטעמים של אמונה דתית.

[1] איתי מק, דמוקרטיה לכאורה: מצב המשטר בישראל, **מכון זולת** (20.6.2022).

- ככל שהחברה והמשטר בתוך גבולותיה המוכרים של מדינת ישראל יהיו יותר דמוקרטיים, על כל המרכיבים של דמוקרטיה, כך גם יגדל הסיכוי לפתרון מדיני ולצמצום הפרות זכויות האדם של התושבים הפלסטיניים בשטחים הכבושים. **הקמת משטר סמכותני מלא תוביל להשתקה מוחלטת של הציבור התומך בפתרון מדיני ובהגנה על זכויות האדם של התושבים פלסטינים בשטחים הכבושים**.

- ביום 4.1.2023 שר המשפטים יריב לוין חשף את תוכניתו לקדם **הפיכה משטרית במדינת ישראל באמצעות ריסוק עצמאות הרשות השופטת והכפפתה המלאה לרשות המבצעת** שכבר שולטת באופן מוחלט ברשות המחוקקת.[2] לצורך מימוש תוכנית ההפיכה, השר לוין הודיע על צבר של תיקוני חקיקה שיכלול, בין היתר, פסקת התגברות ברוב של 61 חברי כנסת, חיזוק כוחם של הפוליטיקאים בוועדה לבחירת שופטים, ביטול עילת הסבירות והפיכת תפקיד היועצים המשפטיים במשרדי הממשלה למשרת אמון.

- לא ניתן להתייחס לכל הצעת תיקון חוק בנפרד, **אלא יש להתייחס לתיקונים כמכלול ההופך את המשטר בישראל לסמכותני ומבטל לחלוטין את האיזונים והבלמים בין הרשויות**. כך למשל, אם שופטי בית המשפט העליון יהיו מינויים פוליטיים-אישיים של הממשלה, לא יהיה צורך בהפעלת פסקת התגברות בכל רוב שהוא שכן ממילא השופטים יהיו המשרתים של הממשלה וכל גחמותיה. כך גם, הפיכת תפקיד היועצים המשפטיים במשרדי הממשלה למשרת אמון, תפגע פגיעה חריפה במעמד היועמ"שית לממשלה, באמצעות הקמת מערך ייעוץ משפטי נפרד בכל משרד הממשלה שיעקוף ויסתור את הנחיותיה.

- לכן מכון זולת ממליץ לחברי הכנסת המייצגים את הציבור הדמוקרטי:

✓ **להפנים שמדובר בתוכנית להפיכה משטרית אשר יישומה יחצה את הרף הסמכותני שמדינת ישראל כבר מהלכת על סיפו במשך שנים ארוכות.**

✓ **לסרב לדון בכל הצעת תיקון חוק בנפרד, אלא להתייחס לתיקונים כמכלול ההופך את המשטר לסמכותני ומבטל לחלוטין את האיזונים והבלמים בין הרשויות.**

✓ **לנוכח הסתירות המסוימות בין תוכן ההסכמים שנחתמו עם הסיעות החברות בקואליציה והצהרות ראשיהן לבין "הודעות ההרגעה" של ראש הממשלה נתניהו, יש לסרב בכלל**

[2] יעל פרידסון, לוין: נעביר פסקת התגברות ברוב של 61 ח"כים ונשנה את אופן בחירת השופטים, **הארץ** (4.1.2023).

להתחיל בדיון טרם הממשלה תחשוף את מלוא "הפרקים" של חבילת תיקוני החקיקה שבכוונתה לקדם על בסיס ההסכמים הקואליציוניים. שיטת הסלמי נועדה לבלבל את חברי הכנסת והציבור לגבי המהלך הכולל שהממשלה מתכננת לביצוע הפיכה משטרית.